

Leon Wasilewski.

Słowniczek gwary partyjnej w Królestwie Polskim.

Przedmowa.

W szeregu t. zw. języków tajnych czy drugorzędnych (Geheim-, Sondersprachen) niepoślednie miejsce zajmuje oryginalna gwara partyjna, używana w zaborze rosyjskim przez socjalistów. Powstanie jej zostało uwarunkowane stosunkami politycznymi Rosji, niedopuszczającej jawności ruchu. Konieczność uciekania się działaczy socjalistycznych do pracy konspiracyjnej, nielegalnej, tajnej spowodowała potrzebę porozumiewania się wewnątrz organizacji w sposób, niebudzący podejrzeń niewtajemniczonych. Ta właśnie potrzeba powołała do życia gwarę partyjną.

Gwara ta rozwijała się i wzbogacała w miarę wzrostu ruchu i jego organizacji, przyczym na jej zasobności leksykalnej odbił się wpływ tych żywiołów społecznych i narodowych, które biorą udział w ruchu lub z nim się stykają.

Początkodawcami i pierwotnymi kierownikami ruchu socjalistycznego w zaborze rosyjskim byli słuchacze wyższych zakładów naukowych, którzy, zapoznawszy się z zasadami i hasłami socjalistycznymi ze źródeł rosyjsko-niemieckich, szerzyli je wśród robotników. Oprócz nowotworów publicystycznych

o charakterze międzynarodowym (jak *ekonomizm*, *marksista*) i rusycyzmów (np. *szpik*) oraz germanizmów (np. *flugblat*) młodzież ta wniosła pewien zapas wyrazów gwary studenckiej i gimnazjalnej (t. zw. „sztubackiej“). Tą drogą weszły do gwary partyjnej takie wyrazy, jak: *facet*, *flota*, *paczka* i t. d.

Aresztowania, towarzyszące ruchowi socjalistycznemu od jego pierwocin, zetknęły socjalistów ze stosunkami więziennymi, co się nie mogło nie odbić na gwarze partyjnej. Wchłania ona przedewszystkiem sporo wyrazów z rosyjskiej terminologii sądowo-więziennej w postaci licznych rusycyzmów, jak: *odsiadka*, *powierka*, *ulika* i t. d. Z drugiej znów strony zapożycza się u bogatej gwary więziennej, wytworzonej już oddawna przez kryminalistów. Należy tu jednak zwrócić uwagę na okoliczność, że więźniowie polityczni aż do ostatnich czasów byli skrzętnie odosobniani od innych. I to w znacznym stopniu sparaliżowało wpływ szwargotu więziennego na gwarę partyjną. Ta ostatnia posiada zaledwie garść właściwych mu wyrazów, jak *bury*, *gryps*, *łapacz*, *pudło* i t. d. Ale i tu zachodzi nieraz wątpliwość, czy dany wyraz przeszedł do gwary partyjnej w stosunkach więziennych, czy też za pośrednictwem robotników z gwary przedmiejskiej, ulicznikowskiej, w znacznym stopniu będącej źródłem szwargotu więziennego.

Rozwój ruchu musiał tworzyć coraz to nowe wyrazy na oznaczenie nieistniejących dotychczas form organizacyjnych i kierunków ideowych. I tu występuje jeden z najbardziej charakterystycznych, tylko gwarze partyjnej właściwy, proces wyrazotwórczy. Polega on na tworzeniu nowych wyrazów zapomocą skrótów wyrazów, powszechnie zrozumiałych, dla nadania im brzmienia, dostępnego zrozumieniu tylko wtajemniczonych. To skracanie występuje w dwojakiej postaci. Albo się skraca wyrazy zapomocą odrzucenia wszystkich zgłosek z wyjątkiem pierwszej. W ten sposób z wyrazów *granica*, *drukarnia*, *Warszawa*, *Wilno* powstały wyrazy *gra*, *dru*, *Wa*, *Wi*. Albo się bierze początkowe litery jednego lub kilku wyrazów i z ich brzmienia tworzy się nowy wyraz, odmieniający się normalnie. Np. Polska Partja Socjalistyczna (P. P. S.) daje wyraz *pepees*, od którego pochodzą wyrazy: *pepeesowiec*, *pepeesowy*, *pepeesieć* i t. d. Od wyrazu

socjalizm (s.) pochodzą wyrazy *esowiec*, *esizm*, *esowość* i t. d. Przy ściąganiu kilku wyrazów w jeden zapomocą takiego skracania odgrywały niewątpliwie rolę i względy zaoszczędzenia czasu, gdy zamiast „centralny komitet robotniczy polskiej partji socjalistycznej“ mówiło się *cekaér pepeés*.

Jakkolwiek wyrazy, utworzone w ten sposób, odmieniają się analogicznie do podobnych wyrazów „normalnych“, to jednak najczęstsza akcentuacja oxytonon świadczy o mimowolnym zdawaniu sobie sprawy z pochodzenia wyrazu, z jego złożoności.

Okres burzliwych lat 1904—1906 zasila gwarę partyjną mnóstwem nowotworów, wywołanych znacznym wybuchaniem ruchu, jego ewolucją wewnętrzną, stykaniem się z ruchem rewolucyjnym innych narodowości państwa rosyjskiego i t. d. Jednoczesne rozszerzanie się podstawy społecznej ruchu, zadziergnięcie węzłów organizacyjnych z mowami robotniczymi drobnymi miasteczek i osad, wreszcie z ludnością wiejską wzbogaca gwarę partyjną wyrazami ludowymi i prowincjonalizmami. Koordynacja ruchu polskiego z innemi wpływa na wzbogacenie gwary partyjnej neologizmami i barbaryzmami rozmaitego rodzaju, jak np. *aktywista*, *bolszewik*, *elesdek*, *maksymalista*. Wybitne fakty z życia polityczno-partyjnego pozostawiają w gwarze partyjnej ślady w postaci popularnych wyrazów tego typu co: *krwawa środa*, *dni wolnościowe*, *Grzybów*, *Bezdany* i t. d. Różniczkowanie się ruchu, rozszczepianie się jego na poszczególne odłamy, rywalizacja tych ostatnich wytwarza cały szereg nowych wyrazów, przezwisk, niekiedy ironicznych lub uszczypliwych, jak: *socjal-patrjota*, *socjalkatysta*, *indyk*, *socjallitwactwo* i t. d.

W miarę zanikania dawnych form organizacyjnych obumierają dawniej używane wyrazy, natomiast wyłaniają się nowe, ustępujące miejsca innym przy dalszym rozwoju czy też kurczeniu się ruchu. Skutkiem tego staje się możliwem śledzenie rozwoju gwary partyjnej, ustalając okres, niekiedy wprost datę pojawienia się jakiegoś wyrazu.

Materiał, który podaje w niniejszym słowniczku, zgromadzony został w latach 1907—1911 pomiędzy paru setkami emigrantów z Królestwa Polskiego, przewijających się przez Kraków. Ponieważ pewna, nieznaczna część wyrazów gwary partyjnej

przeszła do literatury, przeto szukałem przykładów frazeologicznych do wyrazów, zebranych przeze mnie z ust emigrantów, w utworach beletrystycznych. W tym celu użyłem dzieł tylko takich autorów, którzy znają gwarę partyjną ze źródła pierwotnego i nie czerpią jej wyrażen z drugiej ręki.

Kraków, 6-go października 1911 r.

L. W.

Objaśnienie skrótów i znaków.

o = niema w warszawskim „Słowniku języka polskiego“ Karłowicza, Kryńskiego i t. d. (t. I—IV).

o- = niema w tym znaczeniu w warszawskim „Słowniku języka polskiego“ Karłowicza, Kryńskiego i t. d. (t. I—IV).

o+ = jest w warszawskim „Słowniku języka polskiego“ Karłowicza, Kryńskiego i t. d. (t. I—IV).

v = niema w „Słowniku gwar polskich“ Karłowicza.

v- = niema w tym znaczeniu w „Słowniku gwar polskich“ Karłowicza.

v+ = jest w „Słowniku gwar polskich“ Karłowicza.

E+ = jest w „Szwargocie więziennym“ Estreichera.

K+ = jest w „Słowniku mowy złodziejskiej“ Kurki.

D. M. = G. Daniłowski „W miłości i boju“.

D. J. = G. Daniłowski „Jaskółka“.

Ko. = B. Kostecki „Szlakami buntu“.

S. P. = A. Strug „Dzieje jednego pocisku“.

S. Sł. = A. Strug „W twardej służbie“.

S. Sym = A. Strug „Z pamiętnika starego sympatyka“.

Rok (np. 1905) = okres powstania wyrazu.

fem. = femininum.

nieodm. = nieodmienne.

p. = patrz.

prow. = prowincjonalizm.

t. s. c. = to samo co.

żart. = żartobliwe.

- agitaj* — agitator, pogardl., używ. przez bojowców względem „cywilów” partyjnych: *Co taki agitaj potrafi! ...* 1905—1907 o. v.
- agitaja* — agitacja, zdrobn.: *Poszedł na agitaję.* o. v.
- agitacyjny* — odnoszący się do agitacji: *Bojowców nie znam, zawsze byłem w stosunkach agitacyjnych* || — pobudzający, podniecający: *Powiedział bardzo agitacyjną mowę.* o—.
- agitator* — członek partji, prowadzący agitację, w przeciwstawieniu do działalności bojowej: *Bojowca z niego nie zrobisz, to urodzony agitator.* o— v.
- agitować* kogoś na coś — przekonywać kogoś o czymś, pobudzać kogoś do czegoś: *Agitował go na pójście na masówkę.* o— v.
- akcja* — przedsięwzięcie bojowe partji: *W akcję wtajemnicza się jedynie osoby, biorące w niej bezpośredni udział.* D. M. 169. || *a. monetarna* — przedsięwzięcie bojowe partji, mające na celu konfiskatę pieniędzy rządowych. || *a. pieniężna* — to samo. || *a. sercowa* — przedsięwzięcie terrorystyczne. 1905. o— v.
- aktywista* — członek finlandzkiej partji czynnego oporu: *W zjeździe brali udział i aktywiści.* po 1904. o. v.
- alfabet* — litery, specjalnie uszeregowane, służące do porozumiewania się zapomocą pukania w ścianę więzienną: *Począł objaśniać, na czym polega uproszczony więzienny alfabet.* D. M. 68. o— v.
- alibista -y* — świadek podstawiony, stwierdzający alibi oskarżonego: *Zjawili się alibiści i uratowali człowieka od stryka.* 1906. o. v.
- anarch* — anarchista, pogardl.: *Było tam dużo anarchów.* o. v.
- anioł stróż* — szpieg. o+ v.
- antybojkotowy* — sprzeciwiający się bojkotowi szkolnictwa rosyjskiego w Królestwie. o. v.
- arsenał* — więzienie warszawskie w gmachu arsenału. o+.
- babcia* — pseudon. jednej z tajnych drukarni. || tajna drukarnia wogóle: *Niech idzie na szmela ukochana babcia, bo jej i czas po temu.* S. Śl. 108. o— v.
- babka -i* — bomba: *Są w niej zapakowane szkiełka do babki.* Ko 129. 1904 (?). o— v—.

bandyciak — bandyta. o. v.

barłóg — łóżko więzienne. o-. v-.

barykady — „Na Barykady“, pismo tajne: *Był o tym artykuł w „Barykadach“*. o-. v.

baśka — baszta więzienna w Lublinie. o. v+.

becja — bojówka: *Wystąpił już dawno z becji*. 1905. o. v.

becki — odnoszący się do bojowców, bojówki: *To jest taki becki zwyczaj*. 1905. o. v.

beczka — członkini organizacji bojowej: *Było pięciu beków i jedna beczka*. o-. v.

bek — bojowiec: *Aresztowano głównie beków*. 1905. o-. v.

bernsztajnjaniec — zwolennik teorii Bernsteina. Ros. бернштейн-нянецъ. Po r. 1898. o. v.

bernsztajnistą — zwolennik teorii Bernsteina. Po r. 1898. o. v.

bernsztajнизм — teoria Bernsteina, hołdowanie teorii Bernsteina. Po 1898.

bernsztajnowiec — zwolennik teorii Bernsteina. Po 1898. o. v.

bezdany — napad na pociąg na stacji Bezdany pod Wilnem w r. 1908: *Było to w kilka miesięcy po Bezdanych*. o. v.

bezpартyjny — bezstronny; nienależący do żadnej partji: *Są takie bezpartyjne dranie*. S. P. 83. o. v.

bibularka — roznosząca „bibułę“ || zawiadująca „bibułą“ w „technice“: „Wyaresztowano wszystkie bibularki“. o. v.

bibularz — roznoszący „bibułę“, zawiadujący „bibułą“ w „technice“. o. v.

bibuła — wydawnictwo partyjne, nielegalne: *Bibuła nie dochodziła*. S. P. 242. o-. v.

birża — zebranie uliczne (przeważnie żydowskie). Prow. białostocki z ros. биржа (Börse): *Robociarze żydowscy załatwiają swoje sprawy na birżach*. o-. v.

biuro — mieszkanie, w którym się załatwia sprawy partyjne: *Bywał na biurach*. S. P. 248. o-. v.

bloczek — kwitarjusz do zbierania składek: *Różowe bloczki są nieważne, puściliśmy zielone*. -. v.

blondynka — jasna walizka do przewożenia „bibuły“. o-. v.

bojkot — bojkot szkoły rosyjskiej w Królestwie. o-. v.

bojkotować — unikać: *Bojkotowano i jego samego i jego rodzinę*. o-. v.

bojkotowy — odnoszący się do bojkotu szkół ros. w Królestwie:
Kierunek bojkotowy stanowczo zwyciężył.

bojowiec — członek bojówki: *A my, bojowcy, idziem na pierwszy ogień.* S. P. 150. 1904—5. o—. v.

bojowość — wszystko, co wchodzi w zakres działalności bojowej:
O bojowości żadnego pojęcia nie miał. 1905—6. o. v.

bojówka — organizacja bojowa partji: *Towarzysze z bojówki?*
S. P. 82. || członkini organizacji bojowej: *Tak, kochany panie, kobiety. Sam widziałem kilka takich bojówek.* Ko 308.
1904—5. o. v.

bolszewicki — odnoszący się do frakcji większości S. D. rosyjskiej i jej poglądów. 1904. Z ros. большевицкий. o. v.

bolszewik — członek frakcji większości S. D. rosyjskiej; podziela-
jący poglądy tej frakcji. 1904. Z ros. большевикъ. o. v.

brać — aresztować: *Dwa razy go brano do ratusza.* S. G. 232. ||
b. za mordę, za pysk — opanowywać gwałtem: *On by chciał wszystkich brąć za mordę.* o—. v—.

brat leśny — bojowiec, ukrywający się w lesie, w Ostrowieckim
w ll. 1907—8. Analogicznie do łotewskich „br. l.” z r.
1905. o. v.

bronek — pistolet Browninga, brauning: *Wydobył bronka z kieszeni.* 1905. o. v.

brudno — niebezpiecznie skutkiem czujności policji: *Na mieście tak brudno po wczorajszej poczcie.* Ko. 350. o—. v.

brudny — szpiegowany. o—. v.

brunetka — ciemna waliza do przewożenia „bibuły”. o—. v.

brykać — uciekać: *Rudny musiał brykać.* D. J. II. 215. o+. v.

buda — tajna drukarnia. o—. v.

bund — żydowska organizacja socjalistyczna — Algiemajner Jidy-
szer Arbajterbund. 1890—900: *Miedzy nami a bundem niema nic wspólnego.* o. v.

bundowiec — członek „Bundu”: *Zwalczali go bundowcy.* o. v.

bundówka — członkini „Bundu”: *Była niegdyś bundówką.* o. v.

bundysta — członek „Bundu”. Z ros. бундистъ. o. v.

bundzista — członek „Bundu”. Z ros. бундистъ. o. v.

bury — stójkowy, rewirowy. o+. v. E. agent cywilny. K. urzę-
dnik policyjny.

- burżuj* — mieszczanin, bourgeois, pogardl.: *Tym burżuja nie zniszczysz*. S. P. 80. Z ros. буржуй. o. v.
- burżujka* — kobieta z burżuazji, pogardl. Z ros. буржуйка. o. v.
- burżujski* — burżuazyjny, pogardl.: *Oho, urządzicie się po burżujsku*. S. P. 172. o. v.
- butyrki* — więzienie w Moskwie — Бутырки. o. v.
- cekaér -u* — centralny komitet robotniczy (C. K. R.): *Padają niezrozumiałe dla Jasia wyrazy: cekaer*. D. M. 24. 1893—1894. o. v.
- cekaerowiec* — członek C. K. R.: *Przez tyle lat był cekaerowcem*. o. v.
- cekaerówka* — członkini C. K. R. o. v.
- cekaerowy* — odnoszący się do C. K. R. o. v.
- chatuj* — cham; z ros. холуй. o. v.
- chatujski* — chamski. o. v.
- chuligan* — łobuz || skrajny reakcjonista. Z ros. хулиганъ. o. v.
- chuliganerja* — zbiorowisko chuliganów. o. v.
- chuligański* — godny chuligana. o. v.
- chuliganstwo* — postępki, godny chuligana. o. v.
- ciełca noga* — pistolet Mauzera. 1906—7. o.
- ciepło* — dynamit. o. v.
- ciupa* — więzienie. o+. v-.
- cwaniak* — doświadczony, spryciarz. o-. v-.
- cwany* — sprytny, doświadczony. o-. v-.
- cytla* — cytadela warszawska, więzienie w cytadeli warszaw.: *Wsadzono go do cytli*. o+. v.
- czarna sotnia* — rosyjska organizacja reakcyjna — черная сотня. 1905. o. v.
- czarnoseciniec* — skrajny reakcjonista. Z ros. черносотенецъ. 1905. o. v.
- czarnosecinny* — odnoszący się do czarnej seciny, skrajniereakcyjny. 1905. o. v.
- czerwony* — hymn „Czerwony sztandar”: *Odśpiewali dwa razy czerwonego i rozeszli się*. o-. v-.
- czysty* — nieśledzony przez szpiegów. o-. v.
- czysto* — bezpiecznie od szpiegów: *Niezbyt tu czysto*. D. J. II 289. o-. v.

- demonstrancja* — demonstracja; używ. przez robotników „masowych”. o. v.
- długi* — pistolet Mauzera: *Nie miał ani długiego ani bronka.* 1905. o-. v.
- dmowszczyk* — zwolennik R. Dmowskiego. o. v.
- dmowszczyzna* — kierunek w N. D., reprezentowany przez Dmowskiego i jego zwolenników. o. v.
- dni wolnościowe* — króciutki okres czasu po 30-tym października 1905 r.: *Raz podczas dni wolnościowych był na wiecu.* S. P. 235. o. v.
- dromader* — przenoszący „bibułę”: *Byłbym nic nie kosztującym dromaderem.* Ko 71. o-. v.
- dromaderka* — przenosząca „bibułę”: *Z pani zwłaszcza byłaby dobra dromaderka.* D. J. II. 113. o. v.
- dromaderować* — pełnić funkcję „dromadera”. o. v.
- dromaderowanie* — przenoszenie „bibuły”: *I wytłumaczył mi, że dromaderowanie znaczy noszenie „bibuły” na sobie.* D. J. II. 113. o. v.
- dru* — tajna drukarnia. Nieodm. o. v.
- duma* — wychodek więzienny. 1906. o. v.
- dworzec* — tajna drukarnia „Robotnika”, mieszcząca się w ll. 1906—1908 przy ul. Foksal (= Dworzec) w Warszawie. o-. v.
- dymać* — śpiesznie iść: *Dymaj po faceta!* o+. v.
- dyżurka* — pokój dyżurującego strażnika. Ros. дежурка. o. v.
- działacz* — czynny, wybitny propagator lub organizator partyjny. o-. v.
- działaczka* — czynna, wybitna propagatorka lub organizatorka partyjna. o-. v.
- dzielnica* — jednostka organizacyjna, na które rozpada się okręg: *Ogłoszono go po wszystkich dzielnicach.* S. P. 274. 1903. o-. v.
- dzielnicowiec* — kierownik „dzielnicy”; członek komitetu dzielnicowego. o. v.
- dzielnicowy* — odnoszący się do „dzielnicy”. o. v.
- dziesiąty* — X pawilon cytadeli warszawskiej: *Zapakowali go do dziesiątego.* o-. v-.

- Éfer* — frak, członek Frakcji Rewolucyjnej P. P. S. (F. R.):
Póki jeden efer żyje, póki jedno serce bije (z piosnki bo-
 jowców). Koniec 1906. o. v.
- efér* — Frakcja Rewolucyjna P. P. S. (F. R.). o. v.
- eferowy* — należący do F. R. P. P. S. o. v.
- ekonomizm* — kierunek w ruchu socjalistycznym (głównie rosyj-
 skim), niedoceniający znaczenia walki politycznej. o. v.
- eks* — eksproprijacja; w zastosowaniu do stosunków rosyjskich.
 1906. o. v.
- eksik* — eks zdrobn.: *Spodobały mu się eksiki*. o. v.
- elesdé* — litewska socjalna demokracja (L. S. D.). 1896—7. o. v.
- elesdecki* — odnoszący się do L. S. D. o. v.
- elesdek* — członek L. S. D. o. v.
- elkaér* — lokalny komitet robotniczy (L. K. R.). o. v.
- elkaér* — łódzki komitet robotniczy (Ł. K. R.). o. v.
- emzet* — mąż zaufania (M. Z.): *W zjazdach biorą udział emzeci*.
 1893—4. o. v.
- emzetowy* — odnoszący się do męża zaufania. o. v.
- endé* — narodowa demokracja (N. D.). Nieodm. fem.
- endecja* — narodowa demokracja. o. v.
- endeczka* — członkini lub zwolenniczka N. D. o. v.
- endek* — członek lub zwolennik N. D. o. v.
- endekować* — skłaniać się ku N. D. o. v.
- enzetér* — narodowy związek robotniczy (N. Z. R.): *Wystąpili*
z enzeteru. 1902—3. o. v.
- enzeterowiec* — członek N. Z. R. o. v.
- enzeterowy* — odnoszący się do N. Z. R. o. v.
- esdé* — socjaldemokracja (S. D.). Niedm. fem. o. v.
- esdecja* — socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy. o. v.
- esdecki* — odnoszący się do S. D.: *Który wy, Jarke, nasz czy*
esdecki? S. P. 75. o. v.
- esdeczka* — członkini lub zwolenniczka S. D. o. v.
- esdek* — członek lub zwolennik S. D.: *Dawaj tu twojego esdeka*.
 S. P. 76. 1893—4. o. v.
- esdekować* — skłaniać się ku S. D.: *Byli między nimi i esdeku-
 jący*. o. v.
- esdesiak* — esdek. o. v.

- eser* — socjalista-rewolucjonista rosyjski (S. R.): *Połączył się z eserami*. 1900—2. o. v.
- eserowiec* — t. s. c. eser: *Jak wyglądał ów kandydat na eserowca?* Ko. 84. o. v.
- eserówka* — socjalistka-rewolucjonistka. o. v.
- esesowiec* — zwolennik partji socjalistów-sjonistów (S. S.). o. v.
- esizm* — socjalizm; przynależność do socjalizmu. o. v.
- esowiec* — socjalista. o. v.
- esowość* — istota, cechy znamienne socjalizmu. o. v.
- esowy* — socjalistyczny. o. v.
- esówka* — socjalistka. o. v.
- facet* — człowiek partyjny: *Nie zastał na stacji faceta*. D. J. II. 263. o— v.
- fijoł* — żandarm rosyjski: *Fijoły wdzięcznie uśmiechają się*. Ko. 32. o— v.
- fijołek* — żandarm rosyjski: *Uśmiechnęła się gwiazda nagradnych i gwiazdek na piersi uradowanym fijołkom*. D. J. II. 192. o+. v+.
- filor* — szpieg: *Ja nie zwyczajny filor*. S. P. 174. Ros. филёръ (fileur). o. v.
- filtrować się* — przekradać się: *Filtrowałem się ostrożnie, omijając szpicli*. o. v.
- flota* — pieniądze: *Mam trochę floty*. S. P. 176. o+. v+.
- flugblat* — pismo ulotne, odezwa większych rozmiarów, kilku-stronicowa. Niem. Flugblatt. o. v.
- fracki* — odnoszący się do frakcji rewolucyjnej P. P. S.: *Zrobili to zwykłym frackim sposobem*. 1906. o. v.
- fraczeć* — stawać się zwolennikiem Frakcji Rew. P. P. S.: *Fraczał coraz bardziej aż w końcu zerwał z lewicą*. 1906. o. v.
- fraczka* — zwolenniczka lub członkini Frakcji Rew. P. P. S. 1906. o. v.
- frak* — członek lub zwolennik Frakcji Rew. P. P. S.: *Pełno tam było fraków*. 1906. o— v.
- frakcja* — frakcja rew. P. P. S.: *Bombę oddaj do frakcji*. S. P. 238. 1906. o— v.
- frakcyjny* — odnoszący się do frakcji rew. P. P. S.: *Te bronki były frakcyjne*. 1906. o— v.

- fronda* — opozycja w narodowej demokracji. 1906—7. o-. v.
- frondysta* — zwolennik t. zw. frondy n. demokracji. 1906—7. o-. v.
- funkcjonariusz* — członek partji, pełniący określone funkcje i będący na jej utrzymaniu. o-. v.
- galopantka* — osoba, spełniająca najpodrzedniejsze czynności partyjne, popychadło: *W naszym żargonie przezywają je galopantkami*. S. Sym. 186. o. v.
- gaponada* — demonstracja 21 I. 1905 r. w Petersburgu, zorganizowana przez Gapona. o. v.
- gielda* — miejsce agitacji ulicznej (w stosunkach żydowskich). o-. v.
- głodować* — urządzać strejk głodowy: *Na drugi dzień zaczęto głodować*. Ko. 167. o-. v.
- głodówka* — strejk głodowy. Ros. голодовка. o. v.
- gra* — granica, punkt transportowy: *Trzeba było nową grę urządzić*. o-. v.
- granica* — punkt transportowy do przemycania „bibuły“, ludzi, broni i t. d.
- gryps* — list więzienny, tajnie przesyłany: *Gotowy gryps*. S. S. 169. o. v. E-.
- grypsanka* — list więzienny, tajnie przesyłany. o. v. E+. K+.
- grzybów* — manifestacja zbrojna 13-go listopada 1904 r. na placu Grzybowskiem w Warszawie: *Ale tego nowego piękna nie było w waszej plugawej odezwie o Grzybowie*. S. P. 132. o. v.
- gubić szpicla* — wymknąć się z pod obserwacji szpiega. o-. v.
- hetmanica* — kierownicza „dromaderek“. o. v.
- hotel* — więzienie. o. v. || *h. brystol* — więzienie przy ul. Pawiej („Pawiak“). o. v.
- huśtawka* — szubienica. Prow. łódzki. o-. v.
- ideowiec* — człowiek, kierujący się ideą || bezinteresowny: *Może odwykłem od ludzi poświęcenia, od ideowców*. S. Sym. 111. o-. v.
- ideowość* — kierowanie się ideą || bezinteresowność. o. v.
- ideowy* — kierujący się ideą || bezinteresowny. o-. v.
- indyk* — p. endek, żartobl. o-. v-.
- inteligient* — członek partji, niepochozący ze sfery robotniczej

- || kierownik roboty partyjnej: *Pozawracali nam głowy inteligenci*. S. P. 79. o-. v.
- ić do spowiedzi — iść na badania w „Ochranie“. o. v. || i. na zieloną komorę — przechodzić nielegalnie granicę. o. v.
- jakuty — zesłanie do kraju Jakuckiego Syberji Wschodniej: *Pięć lat Jakutów*. S. Sym. 199. o. v.
- jechać na białe niedźwiedzie — być wysłanym do Syberji Wschodniej. o. v.
- judasz — wizerka, otworek w drzwiach celi więziennej: *Ustawicznie utkwione ostrza żrenic straży, patrzącej zza judasza*. D. J. II. 196. o-. v.
- kadé — rosyjska partja konstytucyjno-demokratyczna (K. D.). Ros. ка-де. 1905. o. v.
- kadecki — odnoszący się do partji K. D. o-. v.
- kadet — członek partji K. D. Ros. кадетъ. o-. v.
- karcz — austriacki agent policyjny. 1906. Wprowadzony przez emigrantów w Krakowie. o-. v.
- kázat — komitet zagraniczny P. P. S. (K. Z.): *Wyrazy cekaer, kazet, rob*: D. M. 24. o. v.
- kazetowiec — członek komitetu zagranicznego. o. v.
- klasowość — stanowisko, uwzględniające interesy pewnej klasy społecznej: *Klasowość naszego programu* — tytuł broszury M. Luśni.
- klasowy — stojący na stanowisku interesów pewnej klasy społecznej. o-. v.
- kluska — nabój dynamitowy: *Albo się puszcza kluskę przez okno*. S. P. 75. o-. v.
- kombinator — oszust: *Kapcany, tchórze, kombinatorzy!* S. P. 196. o-. v.
- komuna — złodziejstwo: *My tu nie przyszli robić u was komuny*. S. P. 78. o-. v. || schronisko emigranckie: *Poszedłem na komunę, ale tam już miejsca nie było*. o-. v.
- kon — konspiracja; konspiracyjnie. Nieodm.: *Chodzić tak kupami* — to nie kon. o. v.
- konowy — odnoszący się do konspiracji: *To są sprawy konowe*. o. v.
- konspiracja — tajemnica: *Zatruta nam wszystkim ten wyjątkowy*

- dzień swoją wieczną konspiracją.* S. Sym. 108. o-. v.
 (W znaczeniu dawnym: „spisku“ — nie używa się wcale).
- konspiracyjny* — odnoszący się do konspiracji, tajny: *Przybyłem tu w konspiracyjnych celach z misją dość ważną.* D. M. 169. o-. v. || *Konspiracyjne mieszkanie* — mieszkanie, służące do celów partyjnych: *Niedobitki oddziału Jana zeszyły się w konspiracyjnym mieszkaniu.* Ko 69. o-. v.
- konspiracyjność* — umiejętność konspirowania: *Krytykuje „starych“, taktykę, brak konspiracyjności.* S. Sym. 130.
- konspirować* — trzymać w tajemnicy: *Niepotrzebnieście to przedemną konspirowali.* o-. v. (W znaczeniu „spiskować“ wyszło z użycia).
- koński* — konspiracyjny, żartobl.: *Miał tam jakieś końskie względy.* o-. v.
- korespondenta* — korespondencja do pisma partyjnego: *Napisał ze trzy korespondy.* o. v.
- koza* — więzienie. o. v+.
- kozun* — kozak. o. v.
- kółko* — najniższa jednostka organizacyjna partii: *Jedno kółko w dzielnicy wolskiej zbiera się co tydzień.* S. Sym. 132. o-. v. E-.
- kraik* — zabór rosyjski, pieszcz.: *Przyszła grubsza flota z kraiku.* o-. v.
- kraj* — zabór rosyjski w przeciwstawieniu do emigracji: *Co się tam dzieje naprawdę w tym tajemniczym kraju.* S. Sym. 11. o-. v.
- krajowiec* — działacz partyjny, pracujący w zaborze rosyjskim. o-. v.
- krajowy* — odnoszący się do zaboru rosyjskiego, w przeciwstawieniu do emigranckiego: *A cała robota krajowa?* S. Sym. 142. o-. v.
- krawiecka bomba* — bomba, używana przy terrorze ekonomicznym w walce z chałupnictwem. 1906—7. o. v.
- kresty* — więzienie w Petersburgu, zbudowane w kształcie krzyża (крестъ): *Wyprawiono na pięć lat do krestów.* S. Sym. 190.
- krwawa środa* — środa 15-go sierpnia 1906 r. (zglądzenie jedno-

częśnie kilkudziesięciu policjantów): *Esdecy bardzo sarkali na krwawą środę.*

legalizacja — przejście ze stanu nielegalnego do legalnego. o—. v.

legalnik — członek partji, występujący pod własnym nazwiskiem i mieszkający za własnym paszportem: *Takiemu legalnikowi trudno się zakonspirować.* o. v.

legalny — niezakazany: *Braliśmy udział w legalnej robocie.* o. v.

legimata — łóżko płócienne więzienne. Niem. Liegematte. o. v.

lewica — odłam umiarkowany P. P. S.: *Przecie jest lewica.* S. P. 237. 1906. o—. v—.

lewicowiec — członek, zwolennik „lewicy“ P. P. S. 1906. o. v.

lewicówka — członkini, zwolenniczka „lewicy“ P. P. S. o. v.

lewik — członek „lewicy“ P. P. S. Używ. tylko przez robotników. o. v.

lewicować — zbliżać się poglądami do „lewicy“ P. P. S.: *Dawniej lewicował, a teraz sfraczał zupełnie.* o. v.

lewita — członek, zwolennik „lewicy“ P. P. S. Złośli. z tendencją antysemitką. o—. v.

lewy — fałszywy: *Chodzę za lewym paszportem.* S. P. 245. o—. v.

likwidacja — zakończenie sprawy. Ros. ликвидация, w języku „Ochrany“ — zamknięcie pewnej sprawy przez wyaresztowanie wszystkich uczestników danej organizacji. o—. v.

likwidować — kończyć sprawę przez wyaresztowanie wszystkich członków danej organizacji: *Aleksandrow likwidował P. P. S. w Żyrardowie.* o—. v.

lista — lista, na którą się zbiera składki: *Dał rubla na listę.* o—. v.

literatura — wydawnictwa zakazane: *Przywieziono ocalałą część transportu literatury do Warszawy.* Ko. 44. o—. v.

lond — Londyn: *Wyrywam do Londu.* D. J. II. 39. o. v.

luśnia — karabin. o—. v—.

łamistrejki — łamiący solidarność podczas strejku: *Porwał się do niszczenia towaru u łamistrejka.* S. P. 288. o. v.

łapacz — agent policji śledczej. o+. v+.

machajczyk — zwolennik „Machajszczyzny“. o. v.

machajewszczyzna — machajszczyzna. o. v.

machajowiec — machajczyk. o. v.

machajszczyzna — kierunek anarchistyczny, zwracający się prze-

ciwko inteligiencji w ruchu socjalistycznym, stworzony przez Machajskiego. o. v.

maksymalista — członek czy zwolennik rosyjskiej partji rewolucyjnej maksymalistów: *O was zaś wiem, że jesteście maksymalistą*. Ko. 301. o. v.

maksymalistka — członkini czy zwolenniczka partji maksymalistów. o. v.

maksymalizm — jeden z rosyjskich kierunków rewolucyjnych. o. v.

marksista — zwolennik teorii Marksa. o. v.

marksistka — zwolenniczka teorii Marksa. o. v.

marksistowski — zgodny z teorią Marksa. o. v.

marksizm — teoria Karola Marksa. o. v.

masowiec — nie należący do ścisłej organizacji: *To nie był nasz zorganizowany człowiek, ten masowiec*. S. P. 121. o. v.

masowy — nienależący do ścisłej organizacji: *Ja czytam to, czego ten masowy człowiek chce*. S. P. 80. o. v. || odnoszący się do mas. o. v. || przeciwstawienie kółkowego (o ruchu): *Za lat kilka rozbudzi się wielki masowy ruch*. S. Sym. 144. o. v.

masówka — zgromadzenie publiczne: *Przyjdzie inteligient wyszczekany na masówkę*. S. P. 81. 1904. o. v.

masówkowiec — mówca na masówkach. o. v.

masówkowy — odnoszący się do „masówki”: *W dniach wolnościowych prowadziliśmy robotę masówkową*. o. v.

maszyna — browning, mauzer, wogóle broń palna, używana przez bojowców: *Sięgnął za pazuchę, wyjął maszynę*. S. P. 157. o. v.

mauzer — pistolet systemu Mauzera. o. v.

mieńszewicki — odnoszący się do frakcji mniejszości S. D. rosyjskiej. o. v.

mieńszewik — członek frakcji mniejszości S. D. rosyjskiej. Ros. меньшевикъ. o. v.

milicja — specjalny, mniej ścisły rodzaj organizacji bojowej. 1906. o. v.

mniejszościowiec — członek frakcji mniejszości S. D. rosyjskiej. 1906. o. v.

- mokotów* — więzienie warszawskie przy ul. Mokotowskiej.
- mokra granica* — przejście przez granicę wbród. o-. v.
- naczelstwo* — zwierzchność. Ros. начальство. o. v.
- nahaj* — nahajka kozacka. o. v-.
- na lewo* — fałszywie: *Zeznawał w Ochronie na lewo*. o. v.
- narodowiec* — nacjonalista: *Narodowcem nie jestem, ale nie lubię błazeństw*. S. Sym. 131. o+. v.
- narożnik* — szpieg, stojący na rogu ulicy. o-.
- nary* — pryce, wyrko więzienne. Ros. нары. o+. v.
- narym* — zesłanie do kraju Narymskiego: *Dostał pięć lat Narymu*. o. v.
- nieczysto* — pod obserwacją szpiegów: *Wszędzie było nieczysto*. D. J. II. 263. o-. v-.
- niekonspiracyjny* — niezachowujący tajemnicy, nieostrożny: *To jest niekonspiracyjne*. S. Sym. 135. o. v.
- nielegalniczka* — kobieta, przebywająca pod obcym nazwiskiem, za fałszywym paszportem. o. v.
- nielegalnik* — mężczyzna, przebywający pod obcym nazwiskiem, za fałszywym paszportem. o. v.
- nielegalny* — p. nielegalnik: *Wrócę prawdopodobnie już jako nielegalny*. D. J. II. 40. o-. v.
- nielegalisztyczna* — wszystko, co jest zakazane || wydawnictwa zakazane: *Znaleźli pełną walizkę nielegalisztyczny*. Ros. нелегальщина. o. v.
- nieorganizacyjny* — niekarny. o. v.
- niepodległościowiec* — zwolennik niepodległości. o. v.
- niepodległościowość* — ideologia zwolenników niepodległości Polski. o. v.
- niepodległościowy* — odnoszący się do niepodległościowości. o. v.
- niewiasta* — kobieta („kobieta“ — wyraz w stosunkach partyjnych prawie nieużywany). o+. v.
- oá* — wydział organizacyjno-agitacyjny (O. A.). Nieodm.: *Wystąpił z oá i przeszedł do becji*. o. v.
- obé* — organizacja bojowa (O. B.). Nieodm.: *Należeliśmy zawsze do obé*. 1905. o. v.
- ober* — oberpoliemajster. o+. v-.

objazdowicz — agitator, objeżdżający poszczególne organizacje. o. v.
obrabiać — uświadamiać: *Co niemiara ludzi ciemnych do obrabiania*. S. P. 138. o-. v-.

obstawić — urządzić. Ros. обставить. o-. v-.

obywatel — członek opozycji niesocjalistycznej. (Dawniej, do lat 1890—2 zastępowało wyraz „towarzysz“). o-. v.

ochrana — wydział ochrony bezpieczeństwa publicznego. Ros. охрана. o. v.

ochrannik — członek, agent Ochrony. Ros. охранник: *Jeden z ochranników oddalił się nieco*. Ko. 256. o. v.

ochrańszczyk — członek, agent Ochrony. Ros. охранщик. o. v.

ochronka — ochrona. żart. o-. v.

oczyścić — uwolnić od przedmiotów, kompromitujących wobec policji: *Towarzysze tymczasem oczyścili mieszkanie*. o-. v.

odesa — morska droga transportu „bibuły“. 1900—5. o. v.

odpucować — oczyścić oskarżonego, odwołując zeznania przeciwko niemu. o. v.

odsiadka — kara więzienna. Ros. одсидка. o. v.

odsiedzieć — odbyć karę więzienia. o. v.

ofiara — niewinnie aresztowany lub udający niewinnie aresztowanego. o-. v.

ofik — oficer. o+. v.

ogłosić — ogłosić za szpiega w piśmie partyjnym. o. v.

okaér — okręgowy komitet robotniczy (O. K. R.): *Było obecnych dwóch członków okaeru*. 1903—4. o. v.

okaerowiec — członek „okaeru“. o. v.

okaerowy — odnoszący się do „okaeru“. o. v.

okręg — terytorjalna jednostka organizacyjna partji: *U nas w okręgu były duże wsypy*. S. P. 242. o. v. || komitet okręgowy, posiedzenie komitetu okręgowego: *Zwołano okręg i ten to załatwił*. o. v.

okręgowiec — funkcjonariusz partyjny, zarządzający okręgiem; członek komitetu okręgowego. o. v.

organizacja — partja lub część partji: *Jest to człowiek dzielny, jakich niewiele mamy w organizacji*. o-. v.

organizacyjny — karny. o-. v.

ornat — worek na „bibułę“ lub broń, wkładany pod zwierzchnie

- ubranie: *Poszedł do jednego z towarzyszków po przygotowany ornat oraz broń.* Ko. 113. o-. v.
- paczka* — grupa, grono osób: *Nie znam nikogo z tej paczki.* o+. v.
- pakowny* — zdolny do przenoszenia znacznych ilości bibuły czy czcionek: *Facetka jest zawsze pakowniejsza.* D. J. II. 114. o-. v.
- papuas* — członek P. P. S., żartobl. o. v.
- papuaska* — członkini P. P. S. o. v.
- partyjniczka* — członkini partji. o. v.
- partyjnik* — członek partji: *Znalazł się na małym zebraniu towarzyskim partyjników.* Ko. 72. o. v.
- partyjny* — członek partji: *Bracia poznali, że ludzie są partyjni.* S. P. 83. o-. v.
- pasek* — paszport. o-. v-.
- patryotnik* — frazesowicz nacjonalistyczny. o-. v.
- pawiak* — więzienie przy ul. Pawiej w Warszawie: *Karolek siedzi na Pawiaku.* S. P. 230.
- pawilon* — więzienie dla „politycznych“ w Piotrkowie. o-. v.
- pedé* — postępową demokracja (P. D.). 1904. o. v.
- pedecja* — postępową demokracja (P. D.). o. v.
- pedecki* — odnoszący się do postępowej demokracji: *Większość zebranych aprobowala argumenty pedeckie.* Ko. 191. o. v.
- pedek* — członek, zwolennik postępowej demokracji: *Nie pomogły prośby i przedstawienia nielicznych pedeków.* Ko. 196. o. v.
- pepees* — polska partja socjalistyczna (P. P. S.). Odm. albo *pepeesu*, *-owi*, albo nieodm.; w tym ostatnim wypadku fem. 1893. o+. v. || członek P. P. S.: *A pepeesem będziesz?* D. J. II. 296. o-. v.
- pepeesdé* — polska partja socjalno-demokratyczna Galicji i Śląska (P. P. S. D.). Nieodm. o. v.
- pepeesdecki* — odnoszący się do P. P. S. D. o. v.
- pepeesdek* — członek P. P. S. D. o. v.
- pepeesiak* — członek P. P. S. o. v.
- pepeesowiec* — członek P. P. S. *Ej, taki z was pepeesowiec.* S. P. 237. o. v.
- pepeesówka* — członkini P. P. S. o. v.

- pepeesowość* — ideologia P. P. S. o. v.
pepeesowski — odnoszący się do P. P. S.: *Wasz cały tak zwany p. p. s. -owski rozpęd*. S. P. 129. o. v.
pepeesowy — odnoszący się do P. P. S.
pepeesowiec — p. pepeesowiec. o+. v.
pepeesnik — p. pepeesowiec. 1893—4, obecnie nieużywane.
piątka — jednostka organizacyjna bojówki: *Wyrzucili go z piątki i z bojówki*. S. P. 274. o-. v-.
piąty rok — r. 1905. o. v.
pies — strażnik. o. v.
piesek — gorliwiec (o urzędniku). o+. v.
pietrać się — bać się. o. v.
pietra mieć — bać się. o+. v+. E+.
piguła — kula. o-. v.
pigułka — kula. o-. v. E. („zjeść pigułkę“ — być zastrzelonym).
piter — Petersburg. Ros. Питеръ. o-.
piterczyk — działacz partyjny, który ukończył wyższy zakład naukowy w Petersburgu. o. v.
pluć — strzelać: *Pluć! — krótko odrzekł zapytany ... wyjmując rewolwer*. Ko. 53. o+. v. K+.
poczta — przesyłka listów więziennych: *Pomagały mu przeprowadzać pocztę*. Ko. 161. o-. v. K. sznur.
podbiuro — mieszkanie, w którym na umówione hasło otrzymuje się adres biura: *Przecie to u was podbiuro?* S. P. 231. o. v.
podgolić — zabić. Prow. płocki. o-. v.
pogrążyć — zgubić: *Jednego mojego słowa było dość, żeby cię pogrążyć*. S. P. 173. o+. v.
pokwitować — ogłosić w piśmie partyjnym, że coś zostało przez partję dokonane (czyn terrorystyczny, konfiskata i t. d.): *Nie pokwitowano tego strażnika w „Robie“*. o-. v.
policał — policjant: *Tam policał, co broni burżuazji, nie tknie świadomy towarzysze*. S. P. 80. o+. v+.
polikier — policjant. o. v.
polikus — policjant. o. v.
polip — policjant. o-. v.
polityczny — więzień stanu, w odróżnieniu od kryminalisty. ||

- działacz rewolucyjny: *Polityczny jestem — wyznał Linowski*
D. J. II. 277. o-. v.
- polityk* — p. polityczny. o-. v.
- pomagier* — pomocnik, osoba, pełniąca funkcje podrzędne w partji. o-. v-.
- pomagierka* — pomocnica, pełniąca funkcje podrzędne w partji:
Jak gdyby mu była nie matką, jeno partyjną pomagierką.
S. P. 100. o. v.
- pomarańcza* — bomba. o-. v.
- porozłamowy* — odnoszący się do czasu po rozłamie P. P. S.
w r. 1906: *W odezwach porozłamowych wspomniano o tym.*
o. v.
- postawić* — zorganizować, założyć, ufundować: *Postawiliśmy nową drukarnię i lepszą granicę.* o-. v-.
- powiatowiec* — kierownik organizacji powiatowej. o. v.
- powierka* — ront więzienny: *Po powierce o szóstej.* Ko. 175. Ros.
повѣрка. o. v.
- półpasek* — przepustka graniczna. o+. v-.
- prawica* — odłam rewolucyjny P. P. S.: *Jest prawica.* S. P. 237.
o-. v-.
- prawicowy* — odnoszący się do „prawicy“ P. P. S.: *Przeszedł wniosek prawicowy.* o-. v.
- prawicówka* — zwolenniczka „prawicy“ P. P. S. o. v.
- proklama* — proklamacja, odezwa: *Oblepiono proklamami wszystkie parkany.* o-. v.
- proklamacja* — odezwa. Wych. z użycia. o-. v.
- proletarjacki* — odnoszący się do proletariatu: *Była urogo usposobiona do wszelkich ruchów proletarjackich.* Ko. 273. o. v.
- proletarjatezyk* — członek partji „Proletarjat.“ o. v.
- proletarjusz* — jednostka z proletariatu: *Rozjadł się proletarjusz.*
S. Sym. 100. o+. v.
- prowok* — prowokator, szpieg: *Wsypał nas wszystkich nędznik prowok.* S. Sym. 129. o. v.
- prowokacja* — działalność prowokatora; (często) zdrada. o-. v.
- prowokator* — agent prowokacyjny (agent provocateur). o-. v.
- przedrozłamowy* — odnoszący się do czasu z przed rozłamu PPS.
w r. 1906: *Pamiętamy jeszcze dyskusje przedrozłamowe.* v.

- przedświtowiec* — zwoleńnik „Przedświtu“. v.
- przedświtowy* — odnoszący się do „Przedświtu“. v.
- przemysłowiec* — aresztowany na zebraniu przy ul. Przemysłowej w r. 1906: *Przyłączono go do procesu przemysłowców*. v.
- przykład* — kolba. Ros. *прикладъ*. Używ. tylko przez robotników. v.
- przyprorowadzić szpicla* — pozwolić przez nieostrożność przyjść za sobą szpiegowi. v—.
- przyznawać się na lewo* — zeznawać fałszywie. v.
- pseudo* — pseudonim: *Ja się nazywam Bartosiak, z pseudu „Krzywy“*. Używ. tylko przez robotn.
- pseudomja* — pseudonim. Używ. przez rob. na prowincji, zwłaszcza w Łodzi.
- psycholog* — szpieg: *Chybaby zjadł djabła psycholog*. D. J. II. 269. v.
- pucować* — oczyszczać oskarżonych, odwołując zeznania. v.
- pudło* — więzienie. v.
- pukanie* — rozmowa przez ścianę więzienną zapomocą wypukowania: *Do bajecznej uprawy dochodzi się w pukaniu*. Ko. 161. v.
- pukać* — rozmawiać zapomocą pukania w ścianę: *Stadnicki nie pierwszy raz już siedział w „kozie“, pukać jednak nie umiał*. Ko. 155. v—.
- pukanina* — strzelanina. v.
- pukawka* — rewolwer. v—, E+. K. pistolet.
- puszczać bibułę* — rozpowszechniać wydawnictwa nielegalne: *Jednego dnia puszczone „Roba“ po wszystkich dzielnicach*. v.
- radyzalizować* — wypowiadać się skrajnie: *Radyzalizowała jakby była esówką*. v.
- radyzkalja* — ogół radykalistów: *Zebrała się i radyzkalja z całego miasta*. v.
- radyzkalizować się* — stawać się skrajnym: *Powoli radyzkalizował się*. v.
- radyzkał* — człowiek skrajnych przekonań; socjalista. v.
- radyzkałka* — kobieta-radykalistka. v.
- randka* — spotkanie się w umówionym miejscu (rendez-vous): *Zapowiedział mi randkę w tygodniu*. S. Sym. 133. v.

- rataj* — więzienie ratuszowe w Warszawie: *Siedzi na rataju, palcem w bucie kiwa* (z piosnki więz.). v.
- ratusz* — więzienie ratuszowe w Warszawie: *Dwa miesiące w ratuszu*. D. M. 70. v-.
- rewirus* — rewirowy. v.
- rewizjonista* — zwolennik rewizjonizmu. v.
- rewizjonizm* — jeden z kierunków w socjalnej demokracji. v.
- rewja* — rewizja: *Wczoraj miałem rewję*. v-.
- rob* — „Robotnik“, organ P. P. S. *Padają niezrozumiale dla Jasia wyrazy ... „rob“*. D. M. 24. v-. || — robotnik, używ. tylko przez intel.: *Wzięto pięciu robów i jedną robociarkę*. v-.
- robić* — wykonywać akcję bojową, zabijać: *Leciele na łeb na szyję robić szpicla*. S. P. 239. v-.
- robociarka* — robotnica. v.
- robociarski* — robotniczy: *Wieczna głupota robociarska*. S. P. 81.
- robociarz* — robotnik: *Robociarze przyszlę*. S. P. 84. v.
- robota* — działalność partyjna: *Na takich nie-ludziach stoi cała nasza robota*. S. P. 59. || akcja bojowa: *Ciekawość zobaczenia „roboty“ bojowców walczyła w nim z obawą o własne życie*. Ko. 245. v.
- rogów* — napad na pociąg pod Rogowem w r. 1906. v-.
- rozjadzowicz* — agitator, utrzymujący stosunki między poszczególnymi organizacjami a centrum partyjnym. v.
- rozkleić się* — zdradzić się przy badaniu. v.
- rozkonspirować* — zdradzić coś, co jest tajemnicą.
- rozkonspirować się* — ujawnić właściwe nazwisko, właściwą rolę w partji. v.
- rozłam* — rozłam P. P. S. na dwie frakcje w r. 1906. v.
- rozłamowy* — odnoszący się do rozłamu w P. P. S. v.
- samoobrona* — organizacja pogotowia zbrojnego: *My z gajerowskiej samoobrony*. S. P. 83. v.
- schodka* — zgromadzenie. Prow. białostocki. Ros. сходка. v.
- sekrety* — zasadzka straży pogranicznej. Ros. секретъ. *Sekretów nawystawiali kupę w jakichś dziurach*. Ko. 4. v-.
- serbja* — więzienie kobiece przy ulicy Pawiej w Warszawie. 1878—9 (wojna rosyjsko - turecka, zwana popularnie „serbską“). v.

- sfraczeć* — stać się zwolennikiem Frakeji Rew. P. P. S. v.
skaton — urnał więzienny. v.
skieł — strażnik, policjant. v. E+.
smok — strażnik graniczny: *Dopiero koto nas gwiżdżały smoki.* Ko. 4. v—.
socjalkakatysta — socjalista niemiecki o tendencjach szowinistycznych. 1898. v.
socjalkakatyzm — szowinizm niemiecki w szacie socjalistycznej. v.
socjallitwactwo — nacjonalizm żydowski w przebraniu socjalistycznym. 1910.
socjallitwak — nacjonalista żydowski w przebraniu socjalistycznym. 1910.
socjalny — socjalistyczny. Używ. tylko przez rob. v.
socjalpatryjota — zwolennik P. P. S. Iron. 1893—4: *Straszne esdeki i dogryzały mi od socjalpatryjotów.* D. M. 17. v.
socjał — socjalista: *Czapek nie zdjęli! Socjały!* Ko. 188. v.
socjoł — socjalista. Żart. v.
soldryk — żołnierz rosyjski. v.
spepeesieć — stać się zwolennikiem P. P. S. v.
spietrać się — wystraszyć się. v.
spluwa — rewolwer: *Pan niema się co bać ze spluwą w kieszeni.* Ko. 5. v. E. spluwka (łódzk.).
społecznictwo — zajmowanie się sprawami społecznymi. v.
społeczniczka — zajmująca się sprawami społecznymi. v.
społecznik — zajmujący się sprawami społecznymi. v.
spowiedź — badanie w „ochranie“. v—.
spropagować kogoś — pozyskać, przekonać: *Spropagował na to kilku chłopów.* v.
sprzątnąć — zabić: *I szpiclaście sprzątnęli.* S. P. 251. v.
stosunki — najluźniejsza forma organizacji partyjnej: *Można go użyć do rozszerzenia naszych stosunków w sferach robotniczych.* S. Sym. 105.
stójkus — stójkowy. v.
strajk — p. strejk. v.
strejk — solidarne powstrzymanie się od pracy. Ang. „strike“. v. s. *ekonomiczny* — s., mający na celu zdobycze materialne. v. s. *głodowy* — p. głodówka. v. s. *manifestacyjny* — s., nie-

- mający na celu bezpośrednich zdobyczy. v. s. *polityczny* — s., mający na celu zdobycze polityczne. v.
- strejkować* — solidarnie powstrzymywać się od pracy.
- strejkowy* — odnoszący się do strejku: *O zmroku jednego z pierwszych dni strejkowych.* Ko. 50. v.
- stryk* — stryczek, szubienica: *A tamci poszli na stryk.* S. P. 162. v—.
- sucha granica* — przejście przez granicę suchą nogą. v—.
- sympatyczka* — zwolenniczka partji, nienależąca do organizacji. v.
- sympatyk* — zwolennik partji, nienależący do organizacji: *Sympatyków w okolicy żadnych.* D. J. II. 199. v.
- sypać* — zdradzać: *Sypało tylko dwóch na stu dwudziestu wziętych.* v—. || biec.
- szewcka bomba* — bomba, używana przy terrorze ekonomicznym w walce z chałupnictwem. v—.
- szóstka* — jednostka organizacji bojowej. v—.
- szósty rok* — 1906 r.: *W szóstym roku wysłali mię do Narymu.* v—.
- szpicel* — szpieg, agent policji tajnej: *Na mnie starą żaden szpicel nie spojrzy!* S. P. 104. v+.
- szpicielek* — szpieg. Zdrobn. v.
- szpiclować* — szpiegować: *Szpiclujcie wroga ...* S. P. 54. v.
- szpiclowanie* — szpiegowanie: *To jest szpiclowanie cudzej duszy.* S. P. 54. v.
- szpiclówka* — szpiegówka, szpiegowniczka. v.
- szpik* — szpieg. Ros. шпи́къ: *Trza mieć ubranie porządne, żeby szpikom w oczy nie leżeć.* S. P. 290. v.
- szpjon* — szpieg. Ros. шпионъ. Używ. tylko przez rob. v—.
- szpon* — szpieg, p. szpjon. Używ. tylko przez rob. v—.
- sztrajk* — p. strejk. v.
- sztrajkować* — p. strejkować. v.
- sztuba* — gimnazjum. v—.
- sztubacki* — gimnazjalny. v—.
- sztubak* — gimnazjalista. v—.
- szwarc* — kontrabanda. v+.
- szwarcować* — przemycać. v+.

- szwarcowanie — przemycanie. v+.
- szwarcownik — przemytnik. v+.
- śledź — sędzia śledezy. v-.
- śpiewać — zdradzać w śledztwie. v-. Przyznawać się w śl.
- tebek — członek organizacji techniczno-bojowej (T. B.), 1905. v.
- technik — pracujący w dziale „techniki“ partyjnej. v.
- technika — drukarnie, składy, laboratorja, „granice“ partyjne:
Czy też pracuje w technice? Ko. 114. v.
- technikier — p. technik. v.
- technikierka — kobieta, pracująca w „technice“ partyjnej: *Przed technikierką z sympatji i fantazji*. Ko. 320. v.
- telefon — rozmawianie przez ścianę więzienną: *Obie cele porozumiewały się zapomocą telefonu*. v.
- teror — walka zapomocą zamachów. v. || *t. ekonomiczny* — t., mający na celu osiągnięcie zmian charakteru ekonomicznego. v. || *t. kamienny* — zamachy na pomniki. || *t. polityczny* — t., mający na celu osiągnięcie zdobyczy politycznych. v.
- terorysta — uczestnik, zwolennik walki terrorystycznej. v.
- terrorystyczny — odnoszący się do teroru.
- tluszcz — broń, transport broni („tran“ zastąpiony synonimem). v.
- towarzysz — socjalista: *Wszyscy jesteśmy towarzyszami i towarzyszkami*. Ko. 74. v-.
- towarzyszka — socjalistka. v-.
- tran — transport. v.
- transport — określona ilość „bibuły“, przenoszanej przez granicę: *Pojechali do Piotrowina zabrać część transportu*. Ko. 18. v-.
- transporciarz — przemytnik. v.
- tunel — droga do przesyłania listów wewnątrz więzienia. v.
- ubojować — wyszkolić pod wzgl. bojowym: *Ogół partyjny ma być ubojowany*. v.
- ubojowanie — wyszkolenie bojowe. v.
- ulika — dowód. Ros. улика. v.
- umiarkowaniec — zwolennik Frakeji Umiarkowanej P. P. S. 1906. v.
- urabiać na prowoka — namawiać lub zmuszać kogoś do prowokacji, zdrady. v.

urządzić granicę — wynaleźć i zorganizować stałe przeprowadzanie przez pewien punkt graniczny. v—.

wa — Warszawa. Nieodm.: *Przyjechał prosto z wa.* v—.

walkoklasista — zwolennik pisma „Walka klas”. v—.

walkoklasowiec — p. walkoklasista. v.

walkoklasowy — stojący na gruncie walki klas. v.

wałówka — pożywienie, otrzymywane w więzieniu z wolności:

Naładował pełen koszyk dla siostrzeńca na wałówkę. S. P. 269. v.

warszawianka — pieśń „Warszawianka”. v.

wałówka — rewolwer systemu Welodoka. v.

wi — Wilno. Nieodm. v—.

wiać — uciekać: *Trzech ich wiało z Sieradza.* v—.

widzenie — odwiedzenie więźnia: *Przez trzy widzenia zawoziłem jej wędliny.* S. Sym. 184. v—.

większościowiec — członek frakcji większości S. D. rosyjskiej. v.

więzień — więzienie. Używ. tylko przez robotników. v—.

winda — sznurek do przesyłania „grypsów”. v—.

wisielnik — skazany na powieszenie. Ros. висѣльникъ. v.

włać się — zostać aresztowanym. v.

wpaść — zostać aresztowanym. v—.

wsypa — aresztowanie: *Nie byłoby tylu wsyp.* S. P. 233. v—.

wsypać kogo — zdradzić: *Wsypał nas wszystkich nędznik prowok.* S. Sym. 129. || *w. się* — być aresztowanym: *I przez tych oficerów wy się wsypali?* S. P. 165. v—.

wsypka — wpadnięcie w ręce policji. Wyraz, obecnie prawie zupełnie wyparty przez „wsypę”. v—.

wubé — wydział bojowy (W. B.). 1905. v.

wukaér — warszawski komitet robotniczy (W. K. R.). v.

wúzet — wydział zagraniczny (W. Z.). 1909. v.

wybrać — wyaresztować: *A bo ja wiem, czy Stępowskich do tego czasu nie wybrali?* S. P. 233. v.

wydział — kierownicze ciało partji: *Ja dzisiaj muszę się widzieć z kimś z wydziału.* S. P. 231. v—.

wydziałowiec — członek wydziału. v.

wygarnąć — wyaresztować. v—.

wykładowiec — prowadzący wykłady. v.

wypiska — sprawunek z wolności dla więźnia. Ros. выписка. v.
wyrobiony — posiadający pewien zasób uświadomienia i praktyki partyjnej: *Jest to facet dość nieźle wyrobiony*. S. Sym. 105. v.

wyrokowiec — więzień, który już otrzymał wyrok. v.

wystawiać — uciekać. v+. E+.

wysyłka — zesłanie. Ros. высылка. v.

wziąć — aresztować: *Kto został wzięty?* D. J. II. 269. v.

zaagitować — pozyskać: *Lolek go zaagitował*. S. Sym. 101. v.

zabrać — aresztować: *Ktoregoś dnia zabrali kilku kolegów syna*. S. P. 97, || *z. szpicla* — pozwolić przez nieostrożność pójść za sobą szpiegowi. v.

zabrudzić — narazić na szpiegowanie. v.

zagranica — organizacja zagraniczna: *A istniejemy dlatego, żeby zagranica miała jakiś punkt oparcia*. S. Sym. 143. || *wysyłka zagranicę*: *Ci, co dostali zagranicę, będą mogli wrócić*. D. M. 17. v-.

zagranicznik — działacz emigracyjny; działacz krajowy, przysłany z emigracji. v-.

zakatrupić — zabić. v-.

zakonspirować — zataić: *Ludzie nasi, rozproszeni po zakonspirowanych kółkach*. S. Sym. 182. v.

zamek — więzienie dla politycznych w Lublinie. v-.

zamienić — zamienić wyrok śmierci na katorgę: *Dostał stryk, ale mu zamienili*. v-.

zasadzka — posterunek policyjny, zostawiony w mieszkaniu po rewizji: *W mieszkaniu jest zasadzka*. S. P. 233. v.

zasytać — skompromitować, zdradzić: *Jestem zasypany*. S. P. 234. v-.

zaszpiciłować się — skompromitować się wobec szpiegów: *To mieszkanie było dawno już zaszpiclowane*. v.

zaszpiciłowanie — skompromitowanie wobec szpiegów: *O zaszpiclowaniu mowy niema*. Ko. 18. v.

zbandycieć — stać się bandytą. v.

zborniak — więzienie transportowe na Pradze. Ros. сборная. v.

zebranie — posiedzenie członków partji: *Odbywać z niemi regularne zebrania*. S. Sym. 130. v.

- zendeczeć* — stać się zwolennikiem N. D. v.
- zesdeczeć* — stać się zwolennikiem S. D. v.
- zesłanie z wyborem* — kara zesłania z dowolnym wyborem miejsca pobytu. v.
- zetwucé* — związek walki czynnej (Z. W. C.). Nieodm. 1908. v.
- zetwuceowiec* — członek Z. W. C. v.
- zetwuceowy* — odnoszący się do Z. W. C. v.
- zgubić szpicla* — wymknąć się z pod obserwacji szpiega. v-.
- zielona granica* — p. zielona komora.
- zielona komora* — granica, którą się przechodzi nielegalnie: *Linnowski nieraz chodził na komorę zieloną*. D. J. II. 191. v-.
- zielony* — rosyjski strażnik celny: *Zieloni strażnicy powęszyli trochę pod ławkami*. Ko. 110. v-.
- zlegalizować się* — przestać być nielegalnym. v.
- zlokautować* — wydalić kogoś zapomocą lokautu: *Liczba zlokautowanych robotników doszła do 20 tysięcy*. v.
- złodziejaszek* — złodziej: *Marna kreatura, złodziejaszek jakiś*. Ko. 11. v.
- zorza* — czasopismo „Przedświt”. v-.
- z pyskiem* — ustnie: *Nie było bibuły, więc chodził na kółka z pyskiem*. v.
- zrobić* — dokonać jakiejś akcji: *Zrobić pocztę, monopol, pociąg* — dokonać napadu w celu konfiskaty na pocztę, w monopolu, w pociągu; || *zabić*: *Zrobić strażnika, szpicla*. 1905.
- zsocjalizować* — zrobić z kogoś socjalistę. v.
- zsocjalizować się* — stać się socjalistą. v.
- zubatowiec* — zwolennik „zubatowszczyzny”, członek organizacji Zubatowa. 1900. Ros. зубатовецъ.
- zubatowszczyzna* — kierunek i organizacja, usiłujące wyzyskać „ekonomizm” przeciwko socjalizmowi w interesie rządu z inicjatywy Zubatowa. Ros. зубатовщина. 1899—1900.
- zwiąc* — uciec: *Mogli też ostrożniej jechać i zwiąc w razie czego*. Ko. 19. v-.
- związkowiec* — członek związku zawodowego. 1905. v.